

ROMA UYGARLIĞI

ROMA'DA KRALİYET VE CUMHURİYET DÖNEMLERİ

Roma Kentinin Kuruluşu

Günümüzde Roma kentinin yer aldığı Tiber Nehri üzerindeki alan, İ.Ö. 1000 yılından itibaren iskan edilmiştir. Kent kurulduğunda nüfusunun çoğunluğu Latinlerden oluşsa da Etrüsk egemenliği altındaydı. İ.Ö. 6. yy. da **Latinler, Etrüskleri devirerek kraliyet rejimine son vermiş ve Roma Cumhuriyeti'ni kurmuşlardır.**

Roma Cumhuriyeti'nin İtalya'da Milli Birliği Sağlaması

Roma Cumhuriyeti İ.Ö. 5. yy. boyunca bölgedeki diğer Latin kentleriyle ittifaklar kurarak zaten zayıflamakta olan **Etrüsk egemenliğini kaldırmıştır.** İ.Ö. 3. yy. ın sonunda Roma, İtalya'nın güneyindeki Yunan kolonilerini de egemenliği altına alarak yarımadanın tamamını ele geçirmiş olur. **Roma, ele geçirdiği kentlerin yaşayanlarına vatandaşlık hakları verir ve bu bölgelerde koloniler kurar.**

Roma Cumhuriyeti'nin Batı Akdeniz ve Anadolu'da Egemen Olması

İ.Ö. 3. yy. ın ortalarından itibaren **Roma, Akdeniz'deki en büyük güç olan Kartaca ile karşı karşıya gelir.** Roma, Kartaca'yı **Pön Savaşları** olarak bilinen bir dizi savaşta mağlup ederek Akdeniz hakimiyetini ele geçirir.

Pön Savaşlarının ilki başta üstün olan Kartaca donanmasının yenilgisiyle sonuçlanır ve Kartaca, Sicilya adasını Roma'ya terk eder. **Sicilya adası, Roma'nın bundan itibaren ele geçireceği tüm topraklara da yapacağı gibi, devlete vergi ödeyen ve atanmış bir vali tarafından yönetilen bir eyalete çevrilir.** Ayrıca bu savaştan sonra Roma, Kartaca'da ortaya çıkan iç karışıklıkları bahane ederek Sardinya adasını da ilhak eder, kuzeyde Güney Galya'ya ve doğuda Adriyatik kıyılarına yayılır.

Roma'nın bu yayılcı politikası Kartaca'yı rahatsız eder ve iki devlet II. Pön Savaşında tekrar karşılaşır. **II. Pön Savaşı** Kartacalı general Hannibal Barca'nın Roma'da o sırada diktatör seçilen general Scipio Africanus'a yenilmesiyle son bulur ve **Kartaca tüm denizaşırı topraklarını Roma'ya terk etmeye, yüklü bir miktar savaş tazminatı ödemeye ve donanmasını feshetmeye zorlanır.** Bununla birlikte Kartaca Akdeniz'de önemli bir güç olmaktan çıkar.

III. Pön Savaşı sonucunda Kartaca tamamen yıkılır ve kalan tüm toprakları **Afrika Eyaleti** adı altında Roma'ya katılır. Ayrıca Roma, II. Pön Savaşı sırasında kendisine savaş açan bazı Balkan ve Anadolu Krallıklarını mağlup ederek **Balkanların büyük bir bölümünü ele geçirir.** Anadolu da ya Roma'nın ya da Roma müttefiki olan yerel krallıkların hakimiyetine girer.

Roma Cumhuriyeti'nde Sosyal Yapı ve Devlet Yönetimi

Krallığa son verilmesinden sonra Roma'nın yönetim biçimi cumhuriyet olmuştur. Roma Cumhuriyeti, **konsül** adı verilen iki devlet başkanına sahipti ve bu konsüller **Senato** isimli kuruma seçilerek göreve gelirlerdi. Devletteki kanun ve atama meselelerinden ise **meclis** sorumluydu. Hem Senato hem de meclis, **patrici sınıfının** egemenliğindeki devlet kurumlarıydılar. Patriciler, Roma nüfusunda oldukça küçük bir azınlığı temsil ediyorlardı. Nüfusun kalanı **pleb sınıfından** oluşuyordu. Buna rağmen politik gücün neredeyse tamamı patricilerin elindeydi. Bundan dolayı Roma Cumhuriyeti'nin günümüz çoğulcu demokrasi anlayışını yansıtmadığı söylenebilir.

Pleblerin egemen olduğu tek devlet kurumu, **Kabileler Meclisi** denen ve plebleri patricilerin haksız muamelesine karşı korumak amacıyla kurulan meclistir. Bu meclis sonradan; günümüz hukukunun temeli kabul edilen ve aile, borç ve mülkiyet gibi meselelere düzenlemeler getiren **12 Levha Kanunlarının** kabulünde büyük rol oynamıştır.

Devletin genişlemesiyle iyice artan plebler ve patriciler arasındaki refah farkı, Roma tarihinin en önemli unsurlarından olan **Pleb-Patricî mücadelesini** başlatmıştır. Bu mücadeleyi yatıştırmak için yapılan atılımların en önemlisi, **Gracchus kardeşlerin toprak reformudur**. Toprak reformu kanunu meclisten geçmeyi başarmıştır ve buna göre toprak sahipleri ellerindeki arazileri devlete iade edeceklerdir ve bu araziler fakir nüfusa küçük meblağlara geri dönüşsüz olarak satılacaktır. **Kanunun uygulaması başlamışsa da, Gracchus kardeşler suikaste uğramışlardır** ve kanundaki "geri dönüşsüz" ibaresi geri alınmıştır. Bunun sonucunda araziler yeniden toprak sahiplerinin eline geçmeye başlamıştır.

Reform, başarısız olmasına rağmen, plebleri ellerinde bulundurdıkları politik gücün farkına vardırmıştır. Bununla birlikte plebler, **Gaius Marius** önderliğinde toplanarak orduda bir reform gerçekleştirmiş ve pleb sınıfından ordu mensuplarının da devlet memurluğuna yükselebilmelerini sağlamıştır. Bu şekilde patricilerin egemenliği tehlike altına girmeye başlar.

Roma Cumhuriyeti'nde İç Karışıklıklar ve Cumhuriyet'in Çöküşü

İ.Ö. 90'da Roma vatandaşlığı ve beraberinde gelen pek çok imkandan yararlanamayan İtalya'daki Roma müttefiki olan şehirler isyan eder. Bu isyan, **Marius'u İtalya'da yaşayan tüm hür kişilere vatandaşlık hakları vermeye zorlar**. Aynı zamanda isyanı fırsat bilen Pontus Krallığı doğuda Roma'nın Anadolu'daki topraklarını ele geçirir. İtalya iç savaşın eşiğindedir ve Marius, Pontus Krallığına karşı sefer hazırlıkları yaparken general **Sulla ve cuntası** yönetime el koyar. Sulla Senatoyu patrici yanlısı aristokratlar ile doldurur ve Marius döneminde plebler lehine alınan tüm kararları geri alır. Senatoya yeniden girmek isteyen Marius yanlısı aristokratların isyanını bastıran Sulla, **kendini süresiz diktatör seçtirir**.

İ.Ö. 79 yılında Sulla ölür. Ölümünün ardından Marius taraftarlarının isyanı, Sulla'nın yerine geçerek kendini diktatör ilan eden **Pompeius** tarafından bastırılır. Pompeius ayrıca İ.Ö. 72'de Spartacus öncülüğünde başlatılan köle isyanını da bastırarak halkın gözünde kahraman statüsü kazanır. Pompeius, yeniden güç kazanmaya başlayan Marius taraftarlarının safına geçerek Sulla'nın geri aldığı kararları yeniden yürürlüğe koyar. Pompeius, dönemin siyasetçilerinden Crassus ve **Julius Caesar** ile **triumvirate** birliğini kurar. Triumvirate birliğinin üyeleri Senatonun kontrolünü ele geçirir ve muhalif aristokratları sınır dışı ederler. Devletin idaresini kendi aralarında paylaşırlar.

Crassus'un İran'da savaşta ölmesi sonucunda Pompeius ve Caesar birbirlerinden kuşkulananmaya başlarlar ve triumvirate dağılır. Pompeius konsül olarak İtalya'ya döner ve Caesar'ı ordusunu terhis etmesini emreder. Caesar bu emre karşı gelir ve İ.Ö. 49'da Roma'ya girerek yönetime el koyar. Pompeius'u Mısır'a kadar kovalayan Caesar burada **Kleopatra'yı** tahta geçirir ve Pompeius'un son destekçilerini de Afrika ve İspanya'da mağlup ederek İtalya'ya döner ve **süresiz diktatör seçilir**.

Caesar'ın yönetimi oldukça başarılı olmuş, iç karışıklıkları bir nebze azaltmayı başarmıştır. Devletin gidişatı iyi gözükmesine rağmen, başını oğlu **Brütüs'ün** çektiği bir grup onun çok fazla güç kazanmasından korkmuş ve onu öldürmüştür.

Brütüs ve destekçileri Caesar'ı öldürdükten sonra eski cumhuriyet rejimini geri getirmek istemişlerdi. Fakat Caesar'ın eski yardımcısı **Marcus Antonius** bu sırada Roma'da yönetimi ele geçirmiştir. Antonius, Caesar'ın bir başka yardımcısı Lepidus ve yeğeni **Octavianus** ile **ikinci triumvirate** birliğini kurar. Caesar'ın suikastinden sorumlu kişilerden başlayarak cumhuriyet yanlısı tüm senatörlerin yasal haklarına ve mülklerine el koyar. Tüm muhaliflerini idam ederek veya sürerek Roma'yı hakimiyet altına alır.

Devletin idaresi yine birliğin üyeleri arasında paylaşılır. Octavianus, politik bir hamle ile Lepidus'un topraklarına el koyar ve Antonius'un o sırada evlendiği Kleopatra'ya Roma'nın doğu topraklarını vereceği bahanesiyle ona savaş açar ve galip gelerek Roma'ya İtalya'nın tek hakimi olarak geri döner.

ROMA İMPARATORLUĞU

Cumhuriyetin Sona Erişi ve İmparatorluğa Geçiş

Octavianus'a İ.Ö. 27'de Senato tarafından "Augustus" unvanı, konsüllük yetkilerinin en geniş ve Roma ordularının başkumandanlığı verilir. Augustus Caesar adını alan **Octavianus'un "imparator" sıfatını almasıyla cumhuriyet sona erer ve Augustus, ilk Roma imparatoru olur.**

İmparatorluk Döneminde Devlet Yönetimi

İmparatorluk döneminde Senato bir danışma kurumu olarak varlığını sürdürse de tüm önemli kararlar imparator tarafından alınmıştır. Yüzler meclisi hala eyaletlere vali atamaya devam eder fakat Augustus'un getirdiği düzenlemelerle Mısır gibi zengin eyaletlerin çoğu imparatorun şahsına bağlanır. Senato kanun çıkarmaya da devam etmiştir, fakat imparatorun emirleri de kanun niteliğinde kabul edilmiştir.

İyi ve Kötü Yöneticiler

Augustus'un imparatorluğu sırasında Roma oldukça stabil bir durumda kalsa da imparatorluk pek çok kötü yönetici de görmüştür. Augustus'un düzenlemeleri yetki ve politik gücün neredeyse tamamını imparatora verdiğinden bu dönemde imparatorun başarısı ile devletin seyri arasında doğrudan bir bağlantı görülür. Roma'nın çöküşünün en önemli sebeplerinden biri de başarısız, zalim ve despot yöneticilerin devleti zayıflatmasıdır.

İmparatorluğun Çöküşü ve Roma'nın Dağılışı

İ.S. 324'te imparator olan **I. Constantinus** devletin tek bir merkezden yönetiminin mümkün olmadığını görmüş ve İ.S. 330'da **Constantinopolis** kentini ikinci başkent ilan etmiştir. Hristiyanlara karşı toleranslı bir politika izleyerek Pagan-Hristiyan çatışmalarını önlemeye çalışmıştır. I. Constantinus ve tüm oğulları vaftiz olmuş ve Hristiyan olduklarını açıkça ilan etmişlerdir. Kilise idaresi bu dönemde desteklenmiştir, Hristiyanlık hızla yayılmıştır.

Julianus'un ölümünden sonra ordu müdahaleleri ile bir dizi cunta yönetimi ele alır fakat bu dönemde doğuda **Hunların** ilerlemesi, Avrupa'daki barbar kavimlerin (Bunların çoğu İ.S. 375 yılındaki **Kavimler Göçü** sonucunda Roma sınırlarına dayanan kavimlerdir.) imparatorluktan kopması, Afrika ve Akdeniz'de donanmaya önem verilmemesi sebebiyle ortaya çıkan korsan sorunu; çöküşü iyice hızlandırmıştır. Ayrıca bu dönemde orduya alınan yeteneksiz ve eğitimsiz askerlerin artan sayısı ve ordudaki farklı kavimlere bağlı birliklerin imparatorluk idaresinden kopması orduyu iyice bozmuş ve Roma'nın barbar istilalarına karşı koymasını zorlaştırmıştır. İstilalar sırasında, bozulan aile yapısı ve zengin ile yoksul arasındaki refah farkının açılmasından kaynaklanan iç çatışmalar da devam etmiştir. İmparatorluk dönemindeki siyasi yapılanmada meydana gelen değişikliklerin bu gibi toplumsal ve ekonomik sorunlara çözüm getirmediği vurgulanmalıdır.

Romanın tamamına hükmeden son imparator olan **Theodosius** İ.S. 395 yılında imparatorluğu resmen Doğu ve Batı Roma olarak ikiye böler. Barbar istilalarına dayanamayan Batı Roma, İ.S. 476'da yıkılır. Doğu Roma ise 15. yy. ın ortalarına kadar varlığını sürdürür.

ROMA KÜLTÜR VE UYGARLIĞI

Roma'da Din

Roma'nın resmi dini, Hristiyanlık ortaya çıkana kadar Yunan dininin bir varyasyonu olan pagan bir dindi. Tapınaklar, sunaklar pagan tanrıları için inşaa edilirdi. Paganlık döneminde ordunun ve pleb nüfusunun küçük kesimlerinde varlığını sürdüren farklı dinler de olmuştur. Ayrıca fethedilen bölgelerdeki kabilelerin yerel dinleri de vardı. Bunların bazılarına hoşgörü ile yaklaşılmış, bazıları ise bastırılmıştır. Bastırılan dinlerin mensupları genellikle dağlara oyulmuş gizli ibadethanelerde ibadet ederlerdi.

Örneğin tek tanrılı olduklarından paganizm ile çelişen Yahudilik ve sonrasında Hristiyanlık büyük baskı görmüştür. Yahudilik kesinlikle yasaklanmıştır. Hz. Süleyman tarafından inşaa edilen Kudüs kentindeki tapınak bir pagan tapınağına dönüştürölmek istenmiştir ve yerel Yahudi nüfusunun buna karşı çıkışı üzerine tapınak İ.S. 70 yılında yıkılmıştır. Bu tapınaktan geriye kalan tek parça Ağlama Duvarıdır ve bu geleneğin olma sebebi de bu olayı hatırlatmaktır.

Hristiyanlık Roma'da ortaya çıkmıştır. İsa, Roma kontrolündeki Kudüs'e yakın bir kasabada Meryem Ana ve Yusuf'un oğlu olarak doğmuş kabul edilir. İsa o dönemde halen sertçe bastırılan Yahudi dininin bir mensubuydu ve yaydığı mesaj, özellikle tek tanrıcılık ve Yahudiliğin de benimsediğı On Emir ahlakı için olan tutkusu yönetimi endişelendirdi. İ.S. 30 yılında İsa ve havarileri Yahudilerin geleneksel Paskalya Bayramı için Kudüs'te toplanmışlardı. Havarilerinden biri, Judas İscariot, ona ihanet etmiş ve konumunu Romalı idarecilere bildirmiştir. İsa yakalanıp mahkemeye çıkarılmış, çarmıha gerilmekle cezalandırılmıştır.

İsa'nın yaşamı ile alakalı bilgilerimizin çoğunu Kutsal Kitap'ın Yeni Ahid'inden elde ederiz. Yeni Ahid, dört farklı kitaptan oluşmaktadır. Bu dört kitap; dört farklı vaiz olan Matthew, Mark, Luke ve John tarafından yazılmıştır. Dördü birden "müjde" anlamına gelen "gospels" ifadesiyle anılır ve Hristiyanlığın kutsal kitabı olan İncil'i oluşturur. İncil sonradan İsa'nın 12 havarisi tarafından yayılmıştır. Bu süreçte en önemli rolü olan kişi, aynı zaman ilk papa kabul edilen Aziz Paul'dür.

İncil ile beraber İsa'nın mesajının yayılması halkın onu git gide mesih olarak görmesine yol açar. Hristiyanlık başta yavaş bir şekilde yayılır ve ortaya çıktığı bölgenin çok ötesine gitmeyi başaramaz. Fakat Roma'nın Hristiyan topluluğına karşı zulmü arttıkça İsa ve takipçileri daha da mağdur durumuna düşmüşler ve bu da onlara büyük bir popölarite kazandırmıştır.

İ.S. 3. yy. ın sonlarına doğru Hristiyan sayısı mücadele edilemeyecek hale gelmiştir. Dönemin imparatoru I. Constantinus, İ.S. 313'te çıkardığı Milano Fermanı ile Hristiyanlara karşı tolerans politikasını benimsenmiştir ve yaşamının sonuna doğru kendisi ve tüm oğulları vaftiz olmuştur. İ.S. 380 yılında ise Hristiyanlık resmi din olur. Bunun ardından Batı ve Doğı Roma arasında çıkan dini anlaşmazlıklar

sonucu iki devlet kendi kiliselerini kurar. Batı Roma Katolik, Doğu Roma Ortodoks inancını benimser.

Roma'da Mimari ve Bayındırlık ve Roma'nın Sanat Mirası

Roma, fethettiği bölgeleri başkent Roma'ya bağlayan büyük bir yol ağı inşaa etmiştir. "Her yol Roma'ya çıkar." deyişi buradan gelmektedir. Ayrıca günümüzde Avrupa'daki yol sistemlerinin çoğu, özellikle Britanya'dakiler, Roma zamanından kalmadır. Ayrıca bu yolların çoğunda nehirlerin üzerinden geçişi sağlayan köprüler de bulunmaktadır. İstanbul'da da pek çok örneği bulunan su kemerleri (aquadukt), bazilikalar, amfityatrolar ve hamamlar da Roma'nın bayındırlık faaliyetleri arasındadır. Mimaride kullanılan kemer gibi pek çok teknik de Roma ürünüdür.

Roma'nın pagan döneminde inşaa ettiği tapınaklar, bunların duvarlarındaki freskler/rölyefler, tanrıların ve imparatorlarının heykelleri hala durmaktadır. Bunların en önemlisi Pantheon Tapınağı'dır. Roma'nın mimari eserlerinden bir başkası da Roma'daki Kolezyum'dur.

Roma'nın Batı Uygarlığına Etkileri

Romen dilleri olarak da bilinen İtalyanca, Portekizce, İspanyolca, Rumence ve Fransızca Roma'nın Latince dilinden türemiş dillerdir. Ayrıca bunlar haricindeki pek çok batı dilinde Latince'den alınmış deyiş ve kelimeler bulunur. Latince günümüzde bilim dili olarak varlığını sürdürmektedir.

Roma'nın 12 Levha Kanunları günümüz hukukunun temeli kabul edilir. Ayrıca hukuktaki "tersi ispatlanana kadar masumiyet" ilkesi de Roma hukukunun bir ürünüdür.

Roma'nın ordu yapısı ve genel devlet yönetimindeki uygulamaları günümüzdeki usullerin çoğunun temeli niteliğindedir.

ANAHTAR KELİMELE

Etrüsk: Latinlerin İtalya'ya yerleşmesinden önce bölgede var olmuş medeniyet. Kültürel ve teknolojik açıdan Latinlerden daha üstün bir topluluk oldukları bilinir.

Kartaca: Fenikeli kolonicilerin kurdukları ticaret kentlerinden meydana gelmiş, kısa sürece Akdeniz'deki en büyük güç haline gelmiş devlet.

Pön Savaşları: Roma'nın Kartaca'ı mağlup ederek Akdeniz'deki tek büyük güç haline geldiği savaşlar dizisi.

Eyalet (Provincia): Roma'da kullanılan bir idari birim. Eyaletler devletin atadığı bir vali tarafından yönetilir ve devlete aylık vergi verirler.

Konsül: Roma'nın cumhuriyet dönemindeki iki devlet başkanının unvanı. İki konsül seçilmesinin sebebi birinin diğerini denetlemesinin istenmesidir.

Senato (Senatus): Roma Cumhuriyeti'nin patricilerden oluşan, yasa yapmak ve konsül seçmekle görevli olan kurumu.

Yüzler Meclisi (Comitia Curiata): Roma Cumhuriyeti'nin yine patricilerden oluşan, kanunların uygulanması ve atamaların yapılması gibi yürütme işlerinden sorumlu kurumu.

Patrici Sınıfı: Roma'nın zengin, nüfuzlu; genellikle varlıklı kişileri, devlet adamlarını, hatipleri, din görevlilerini, yüksek rütbeli ordu mensuplarını içeren toplumsal sınıfı.

Pleb Sınıfı: Roma'nın alt ve orta sınıf vatandaşlarını kapsayan, nüfusun çoğunluğunu oluşturan fakat politik ve ekonomik gücü düşük olan toplumsal sınıfı.

Kabileler Meclisi (Comitia Tributa): Roma Cumhuriyeti'nin pleblerden ve ele geçirilen kavimlerin temsilcilerinden oluşan meclisi.

12 Levha Kanunları: Hem Roma hukukunun, hem de modern hukukun temelini oluşturan kanunlar. Kabileler Meclisi'nin etkisiyle kabul edilmiştir ve medeni hukuk, borç, mülk gibi konuları ele alır.

Gracchus Kardeşler: Romalı siyasetçiler. Uygulamaya tam olarak geçemeyen toprak reformunu gerçekleştiren kişilerdir. Sonradan suikaste uğramışlardır.

Gaius Marius: Romalı general. Pleb-Patricî çatışmalarında pleb cephesinin lider figürü olarak karşımıza çıkar.

Sulla: Marius yönetimine darbe ile el koyan Romalı general. Patriciler lehinde kararlar almıştır.

Pompeius: Sulla'dan sonra diktatör olan Romalı siyasetçi. Sulla'nın geri aldırıldığı kararları yeniden yürürlüğe koymuştur.

Julius Caesar: Pompeius döneminde Galya valiliği, sonradan konsüllük ve süresiz diktatörlük yapmış Romalı general ve siyasetçi. Pompeius yönetimine darbe ile el koymuş ve Roma'yı otoriter bir biçimde yönetmiştir. Oğlu Brütüs'ün de içinde bulunduğu bir grup tarafından öldürülmüştür.

Triumvirate: Pompeius, Crassus ve Caesar'ın kurduğu siyasi ittifak. Crassus'un ölümünün ardından Caesar'ın darbe ile yönetimi Pompeius'un elinden almasıyla dağılmıştır.

VII. Kleopatra: Caesar'ın tahta geçirdiği Mısır kraliçesi. Sonradan Antonius ile birlikte olmuştur.

Brütüs: Caesar'ın oğlu ve onu öldüren grubun lideri.

Marcus Antonius: Caesar'ın eski yardımcısı. Ölümünün ardından yönetime el koymuştur.

Octavianus: Caesar'ın yeğeni, sonradan "Augustus Caesar" adıyla ilk Roma imparatoru olur.

II. Triumvirate: Antonius, Octavianus ve Lepidus'un kurduğu siyasi ittifak. Octavianus'un Antonius'u yenmesi ve imparator olması ile son bulmuştur.

I. Constantinus: Milano Fermanını imzalayan, açıkça Hristiyan olan ilk Roma imparatoru. Devletin iki merkezden yönetilmesini Constantinopolis'i başkent yaparak başlatmıştır.

Consantinopolis: I. Constantinus'un başkent yaptığı, sonradan Doğu Roma'nın siyasi ve dini merkezi olan şehir.

Hunlar: Atilla liderliğinde Roma'nın çöküşünde önemli rol oynayan göçebe Türk kavmi.

Kavimler Göçü: Asya'daki barbar kavimleri Roma'ya göçe zorlayan, Ortaçağ'ın başlangıcı kabul edilen olay.

Theodosius: Doğu ve Batı Roma'yı resmi olarak ayıran imparator.

On Emir: Yahudilerin ve Hristiyanların ahlak anlayışının temelini oluşturan on kural.

Çarmıha Gerilmek: İsa'nın çarptırıldığı ceza. Hristiyan inancının sembolü olan haç, şekli çarmıhı andırdığı için o şekilde çizilir.

Yeni Ahid: Tevrat, Zebur ve İncil'i kapsayan Kutsal Kitap'ın ikinci bölümü.

Gospels: Hristiyan İncili'ni oluşturan dört farklı İncil'in kolektif adı.

İncil: Hristiyanlığın kutsal kitabı.

12 Havariler: İsa'nın idamından sonra Hristiyan inancını yayan vaizler.

Papa: Katolik kilisesinin dini lideri.

Aziz Paul: İsa'nın havarileri arasında en önemlisi. İlk başta pagan olup, tek tanrıcılığı reddetmiş; fakat sonradan Hristiyanlık'a geçmiştir. Aynı zamanda Katolik kilisesinin kurucusu ve ilk papası kabul edilir.

Milano Fermanı: Roma'nın Hristiyan inancına karşı tolerans politikasını benimsediği resmi belge. Paganların Hristiyanlara karşı uyguladığı baskı döneminin bitişini sembolize eder.